

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

פרשת מטות כתובות נה. - נט:

נה. מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה.

כ' הגרע"א, הא דלא נקט כן בבעל חוב דעלמא, דכיון דחיישינן לפרעון, גם באיתנהו שייך כן, ורק בכתובה דליכא חשש פרעון, דלא ניתנה לגבות מחיים, והחשש רק לצררי, משו"ה באיתנהו בעינייהו זה עצמו כמו הצררי, ומהיכא תיתי תתפוס עוד צררי. וז"ל המאירי, ובע"ח שייחדו לו קרקע או מטלטלין ובא ליפרע מן היתומים, גדולי המפרשים כ' בתשובת שאלה שאין נפרעין בלא שבועה, באשה אמרו ולא בע"ח, ויראה לי הטעם מפני שהבע"ח פירעונו מצוי, וגדולי קדמונינו מסופקים בה בתשובת שאלה כמו שיתבאר בסמוך, וגדולי הדורות החליטו בה לדמות בע"ח לאשה ליטול בלא שבועה.

נה. אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה, קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה.

כ' הריטב"א, פירוש, לא צריך לאימלוכי ביה אם חזר בו, דמסתמא הוא עומד בדיבורו אף לענין הכתיבה, כיון שכבר זכתה בקרקע משעת כתיבה. ולשון רש"י ז"ל בזה אינו מחזור, שכ' לא צריך לאימלוכי ביה, דכיון דקנו מיניה, סתם קנין לכתובה עומד, ואינו יורד לסוף דעתו, דאע"ג דסתם קנין לכתובה עומד, שמא חזר בו, ועוד, דאפי' תימא דסתם קנין לאו לכתובה עומד, הא אמר בהדיא כתובו וחתמו, ונראה שרש"י ז"ל סובר, דכיון דקיי"ל סתם קנין לכתובה עומד, שוב אינו יכול לחזור בו על הכתיבה, [וכ"ה בתורי"ד שכ' ז"ל, וסתם קנין לכתובה עומד ולא חיישינן דילמא הדר, דאפי' הדר ביה תו לא חיישינן ליה], וזה אינו נכון כדברירנא בפ' הספינה [עז.], וגם אין זה במשמע מה שאמרו סתם קנין לכתובה עומד, אלא הפירוש הנכון כמו שכתבנו.

נה. והלכתא צריך לאימלוכי ביה.

וז"ל הר"ן, כ' בעל העיטור ז"ל דדוקא במתנה, והיינו טעמא, משום כיון דבהווא שטרא הוא דמקנה, חיישינן דילמא הדר ביה, אבל בשטר הלואה, שטרא גילויי מילתא בעלמא הוא, וכיון דאמר כתובו וחתמו [ואע"ג דלא קנו מיניה], ואע"ג דבהאי שטרא גבי ממשעבדי, הא שעבד נפשיה. אבל הרמב"ם ז"ל כ' [בפי"א מהל' מלוה ולוה ה"א], לפיכך האומר לעדים היו עלי עדים שאני חייב לזה מנה, אין כותבין עדותן עד שיאמר להם הלואה כתבו שטר וחתמו ותנו לו, אע"פ שיאמר להם כך, צריכיו להמלך אחר שחתמו בשטר, ואח"כ נותנין שטר ביד המלוה. ע"כ. נראה שהוא מפרש לזו אפי' בשטרי הודאות והלואות.

וכ' עליו הראב"ד, אני קבלתי שלא נאמרה בגמ' אלא בכותב כתובה לאשתו ומוסיף לה, אבל בהודאות והלאות לא צריך לאימלוכי ביה. ע"כ. וכן נראה עיקר. ולפיכך לא הזכירו דין זה בפ' זה בורר [כט:]: והוזכר כאן. ואע"פ שכתוב ברוב הנוסחאות הבו ליה ולא כתוב הבו לה, היינו לפי שדין זה נוהג ג"כ בנותן מתנה לאחר. והיינו נמי טעמא דקנו מיניה לא צריך

לאימלוכי ביה, דמושמע דאי בעי למהדר מצי הדר, לא חיישינן להכי, דכיון דמגופ דבר הנקנה לא מצי הדר, מסתמא אף מן השטר לא חיישינן דילמא הדר ביה, אבל לא קנו מיניה, כיון דמצי למהדר אפי' מגופ הדבר הנקנה, חיישינן דילמא הדר ביה וכו'.

וכתבו הרב אב"ד והראב"ד ז"ל, דכי אמרינן צריך לאימלוכי ביה, דוקא כגון שאמר להם בשעת אירוסין כתבו לה בשעת נישואין, דכיון דגלה בדעתו שאינו רוצה שיכתבו מעתה, חוששין שמא חזר בו בינתיים, אבל באומר לכתוב לה מעתה, א"צ לימלך בו, דאילו חזר בו, היה רץ אצלם, דמידע ידע דכותבין ונותנין, דחזקת שליח עושה שליחותו. עכ"ל הר"ן.

ברש"י ד"ה במסוכן. ר"ש שזורי אומר אף המסוכן הגוסס.

כ' הריטב"א, קשיא לן א"כ מ"ט דרבנן דפליגי עליה, מי גרע מן היוצא בשיירא, והנכון, דמסוכן כל שקפץ עליו החולי ג' ימים כדברי הירושלמי, או שחשב עצמו מסוכן, דאמר ווי ליה להווא גברא דמיית.

נה. בתוד"ה ולשבח. דלא דמו למקבל מתנה וכו'.

כ' במלא הרועים, ונ"ל לחלק, דבמקבל מתנה נתן לו הלואה בפירוש מתנה זו וקנה אותה, אבל ירושה דממילא ואין דעת אחרת מקנה, רק דהתורה זכתה לבנים לרשת נכסי אבהו, א"כ ודאי דלא זכתה לירש נכסי אחרים ושעבודיהם, א"כ ודאי דלא זכתה להם רק מה שנשאר לאביהם אחר פרעון כל החובות, ולא זכו כלל בנכסים אלו, ולפ"ז צריך ליתן להם היציאה כדן יורד לתוך שדה חבירו, רק דבע"ח גובה השבח היתר על היציאה, וא"ש ההיא דיתומים אמרו אנו השבחנו, ולא צריך לאוקמה באפותיקי, רק שלא נשאר לאביהם רק קרקע אחת ואינו שוה יותר מהחוב, א"כ הם לא ירשו כלל, וא"ש מה שאמרו דהיא בחזקת בע"ח ולא בחזקת יורשים, דלא ירשו כלל, דהתורה לא זכתה להם לירש רק המותר מן החוב, וכיון שאין כאן מותר, אין כאן ירושה כלל.

נה. בתוד"ה ולשבועה. ונראה לר"י דה"פ ולשבועה שאם נשבעה על הכתובה נשבעה על התוספת וכו' א"צ לחזור ולשבועה.

וכ' הרמב"ן על תירוצם, וז"ל ואינו מודה בדינם, לפי שהבא לגבות בשבועה צריך לפרש, שמא מורה היא לעצמה. ולי יש לפרש, שאם האמינה בכתובה ליטול בלא שבועה, אף התוספת בכלל, ועוד י"ל לענין שבועה, שאין משביעין אותה אלא חוץ לב"ד, ומדירין אותה בב"ד, כדן העיקר [כמבואר בגיטין לה].

ועיין ברשב"א דלא ניח"ל בתירוץ קמא דהרמב"ן, דהא שמעינן ליה ממוכרת ומוחלת דלשון כתובה כולל הכל, וכיון דכולהו אינשי קרו לעיקר ולתוספת כתובה, אם איתא דהוא לא נתכוין לפוטרה אלא על העיקר

בלבד, עליה דידיה רמיא לגלויי. [ולכן מסיק כתי' בתרא דהרמב"ן]. אמנם הריטב"א הקשה איפכא וז"ל, וקשיא לן, לענין פטור שבועה למה לא נאמר יד בעל השטר על התחנתה וכו', והנכון דהא קמ"ל דכשם שהרשות ביד היורשים להשיבועה או להדירה על כתובתה, כן הדין בתוספת, משא"כ בחוב דעלמא שגובה בשבועה.

ועוד הביא הרמב"ן דיש מי שתירץ, דאיצטריך, סד"א ליהו כקובע זמן לחבירו, דגבי מיתמי בלא שבועה כדאיתא בפ' השותפין [ה:], קמ"ל דאע"ג דלא מטא זימניה, כיון דכתובה תנאי ב"ד היא, חיישין שמה צרי אתפסה, ואפי' תוספת דליתא בכלל תנאי ב"ד דינה ככתובה. ולא מחוור, דכיון שמת, כמי שהגיע זמן הוא. [ועיין בפנ"י שכ"כ מסברא דנפשיה, ונתקשה בדברי התוס' שלא תי' כן].

נה: בתוד"ה כתובו. ופי' ר"י ב"ר מרדכי וכו' אבל במתנה שאין השטר אלא לראיה, אף בשטר אינו יכול לחזור בו.

הקשה הגרע"א, לפי מש"כ תוס' לעיל [כ. בד"ה ור' יוחנן] בחד תירוץ, דהא דלא הוי מפי כתבם, היינו בנעשה מדעת המתחייב, א"כ איך יוכלו העדים לכתוב שטר מתנה, כיון שהנותן מוחה לא הוי מדעת המתחייב וממילא הוי מפי כתבם דלא מהני.

נה: והרי היא כמתנת שכ"מ, שאם אמר הלוואתי לפלוני הלוואתו לפלוני.

כ' הרשב"א, כלומר דכיון שיש צד יפוי כח למתנת שכ"מ על מתנת בריא, אף זה לא נתכוין אלא ליפות כחו משום מתנת שכ"מ, ולא שיהו דברי רב בנותן הלוואתו לבד. [ורב חדא מינייהו נקט. ריטב"א].

נה: שאם אמר הלוואתי לפלוני הלוואתו לפלוני.

כ' המאירי, שכ"מ שאמר הלוואתי לפלוני וקנו מיידו, יראה לי הואיל ובבריא אין הקנין בו כלום, אף בשכ"מ כמי שאינו הוא ואין לפקפק בה מצד הקנין, ולא חלק שמואל לומר לא ידענא מאי אידון בה אלא כשהקנה דברים שהבריא מקנה אותם בקנין, וכן יראה מלשון גדולי המפרשים שכ' שבהלוואתו לפלוני הואיל ואין לבריא בה דרך קנין, אף בשכ"מ לא כתבו אלא ליפות כחו. ויש לפקפק בה, שמאחר שחלק שמואל בה בסתם, אף בהלוואתו לפלוני חלק, שאם קנו מיידו אינו כלום.

נה: ואין שטר לאחר מיתה.

ופירש"י, דכיון דמיתתו לא מצי לאקנויי מידי, דהא ליתיה דליקני ניהליה. והריטב"א הביא בשמו בזה"ל, וכיון דמיתתו לא מצי למיכתב בשמיה. וכ' ע"ז, נראה מדבריו ז"ל שאם כתבוהו מחיים שהוא קונה, וכ"כ רשב"ם והרמב"ם ז"ל [פ"ח מהל' זכיה ומתנה הי"ב], וזה אינו נכון, דכיון שאינו רוצה ליתן לו כלום מחיים, היאך זכה בשטר זה מחיים, אלא ודאי ה"פ, שמא לא גמר להקנותו מתנה זו ע"י דברי שכ"מ, אלא ע"י קנין וכתובה, ואין דין הקנאת קנין וכתובה לאחר מיתה, דהא ליתיה דליקנייה, ורבנן הוא דתקון דליקני באמירה כדי שלא תטרף דעתו עליו, אבל להקנות בקנין שטר לא תקנו, כיון שלא אמר בפירושו שיקנה מעשיו כדן בריא, אלא אי כולה כבריא, או כולה כדברי שכ"מ.

וז"ל המאירי, גדולי הרבנים פירשו בה לפי שלא בא שטר המתנה לידו עד עכשיו שמת הנותן, והשתא מיהא מכח מאן קאתי. ומכלל דבריהם למדו רבים, שאם הגיע השטר לידו בחייו זכה. ואין ראוי לסמוך על כך, ועיקר הפירושו בה, שאין שטר עושה מעשה שטר לאחר מיתה, ואפי' הגיע השטר לידו מחיים אינו קונה, שאין כח השטר חל עד לאחר מיתה, ואותה שעה אין המקנה בעולם, ויגיד עליו רעו, ר"ל אין גט לאחר מיתה [גיטין עב.]. שאפי' נתנו מחיים אינו גט.

נה: ברש"י ד"ה מתנת שכ"מ. שאם כתב במתנה זו הלוואתי וכו', וזה קנה אם מת, לא מחמת קנין אלא מחמת דברי שכ"מ.

כ' המהר"ם שי"ף דקדק בזה [לכתוב אם מת וכו'], דאילו אמר הלוואתו, ועמד, באמת יכול לחזור, דתרי הפכים בנושא אחד לא אמרינן, ודוקא כח מתנת בריא לחוד וכח מתנת שכ"מ לחוד. וכן הסברא, דבשלמא אם מת

קנה הלוואה מצד דברי שכ"מ ככתובין וכמסורים, ואף שקנה בקנין, מ"מ ייפוי כחו דשכ"מ דהיינו שקנה הלוואה, עומד במקומו, אבל בעומד, במה יקנה במתנת שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי דהיינו דוקא במת.

נה: בתוד"ה ובתורת מעשר. פי' עם הארץ ירא לשקר בשבת בדבר שאינו מעושר משום דשבת קובעת למעשר.

כ' המהרש"ל, נ"ל לפרש לאו דוקא שעם הארץ יודע שהשבת קובעת למעשר, אלא מפני שראה העם הארץ שאוכלין בימי חול בעראי בלא מעשר, ובשבת נזהרין, והוא לא ידע חילוק דשבת קובעת, אלא סבר דעיקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול. וק"ל, ומשו"ה קאמר שפיר ר"ש לרבנן, כשם שאימת שבת וכו', ר"ל שהרי בתרומה ג"כ נזהרין מאכילת עראי. וכ' ע"ז המהרש"א, הוא דחוק שיטעה העם הארץ לומר דאזהרת מעשר הוא דוקא בשבת. אבל הפירושו, לפי שהוא רואה שאוכלין בלא מעשר בחול עראי, ולא בשבת שהיא קובעת, מורה לעצמו היתר באכילה שבחול דעראי הן, אבל בשבת אינו מורה לו היתר, שאין בה אכילת עראי.

וז"ל המהר"ם שי"ף, דבחול סבר דליכא כ"כ איסור ולא חמירא, דהא כו"ע אוכלין אכילת עראי, אבל בשבת סבור דחמירא איסורא טפי מלאכול טבל בשבת מבשאר ימים, ואומר האמת. [וזה לכא' ע"ד שכ' המהרש"ל]. ומ"מ לא סמכינן על כך לאכול מזה אף בחול, מפני שאפשר לתקן. והרמב"ם בפ"י המשנה פירש, שעם הארץ ירא לשקר ביום קדוש כשבת טפי.

נה: בתוד"ה שאם. פי' בקונטרס וכו' שאין מטבע נקנה בחליפין וכו', וסברא הוא, דאיך ינהה קנין לדבר שאינו בעין.

בקוב"ש [אות קס"א] כ' דנפק"מ בין הני טעמי, דלפירש"י הלוואה של סאה בסאה אפשר להקנותה בחליפין, דאינה מטבע, אבל לשיטת תוס' אינו כן, כמו שכתבו דאיך ינהה קנין לדבר שאינו בעין, וכונתם, דמלוה ע"פ כיון דליכא שעבוד נכסי רק שעבוד הגוף גרידא, א"א להקנותו, דאינו בעין.

נה: בתוד"ה שאם אמר. וי"ל כיון שאם היה הנפקד בא לפני ב"ד וכו' אין יכולין לתבוע מן הנפקד כלום, שהרי ברשות ב"ד נתנם.

ובתוס' הרא"ש מסיק בה, וז"ל שהרי ברשות ב"ד נתנן לו, והוי אונס גמור כהנך דפטור בהם אדם. [ולכא' כוונתו דמלבד שנפקד פטור באונס [כדן כולו שומרים חוץ משואל], עוד זאת דאף מדין אדם המזיק פטור באונס גמור, וכשיטתו [ושי' תוס'] בריש פ' המניח. אמנם הכא צ"ב, דהא בהלוואה מיירי, דהיינו עיקר סוגיין, ולהדיא כ' לעיל מינה דטעמא דלא מהני קנין בהלוואה, משום שאינו בעולם, דמלוה להוצאה ניתנה, וא"כ איך יפטר הלוי משום אונס גמור. ובטעמא תוס' י"ל, דכיון דמלוה אמר לו ליתנם לפלוני, נפטר כשעשה כדבריו, כל היכא דלא הו"ל לאסוקי אדעתיה שנתבטלו דברי המלוה, וכמו שפירשו שע"פ ב"ד יש לו ליתנם לאותו מורשה. אבל מש"כ תוס' הרא"ש דאדם מיפטר באונס גמור, צ"ב].

נו. בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו וכו', חיבת חופה קונה וכו'.

כ' המהר"ם שי"ף, אבל בא על ארוסתו בלא חופה, פשיטא דיש לה, דחיבת ביאה עכ"פ קונה, דלא מספק"ל רק אי חופה קונה בלא ביאה. או מסתבר בהיפך, דאביאה באיסור ודאי לא כתב לה, גם ראב"ע קאמר שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה דוקא, לא אביאה בלא כניסה. [ועדיין יל"ע בהא דנהגו ביהודה לייחדם קודם כניסתן לחופה כדנתיא לעיל [יא]. ומברכים אם ברכת חתנים, דבלא ברכה אסורה לו כנדה [כדלעיל ז: וברש"י ד"ה שמתיהחד], א"כ לאו ביאה באיסור היא, ודילמא קניא בלא כניסה].

נו. נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו.

כ' הגרע"א, ונסתפקנא אם החופה ביום ז' לנקיים שלה דתטבול בלילה, אם מקרי חזיא לביאה, כיון דממילא ביום לאו אורח ארעא ובלילה הא תהיה חזיא לביאה. ומדברי הפוסקים משמע דגם זה מקרי אינה ראויה לביאה. ואולם מסתפקנא בחופה דלא חזיא לביאה, ואח"כ טבלה לנדתה, ומת קודם שבא עליה, אם נימא דכל דשעת חופה לא חזיא

לביאה, לא אקני לה עד שעת ביאה ממש, או דמשעה שנעשית חזיא לביאה זכתה בכתובתה.

נו. נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו, את"ל חיבת חופה קונה, דחזיא לביאה, אבל חופה דלא חזיא לביאה לא וכו'.

כ' הרמב"ם [בפ"י מהל' אישות ה"ב], משתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה, והוא שתהא ראויה לבעילה, אבל אם היתה נדה, אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד עמה, לא גמרו הנישואין עדיין והרי היא כארוסה עדיין. וכו' הרא"ש [סי' ו'] נראה שדקדק זה מהך דשמעתין, ומפרש כך, את"ל חיבת חופה קונה, חופה דחזיא לביאה מקרי חופה, או דלמא לא שניא, ועלתה בתיקו, הלכך לא היא חופה. וקשה דמאי שניא דמבעיא ליה לרב אשי על חופה דהכא, אמאי לא מבעיא ליה אמתני' דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו שתאכל בתרומה, וכן בכל מקום שנזכרה לחופה בש"ס מצי למבעיא הך בעיא וכו'.

והמדקדק בשמועה זו יבין דפשיטא ליה דחופת נדה הוי חופה, אלא דמבעיא ליה את"ל דלראב"ע זכתה בחיבת חופה בלא ביאה, חופת נדה מהו, חופה דמתחזיא לביאה אין, דמסתמא על חופה דחזיא לביאה כתב לה, ולא על חופה דלא חזיא לביאה, דאע"ג דחופתה חופה, לא כתב לה אדעתא דחופה שאינה ראויה לביאה, דמסתבר דעיקר האומדנא על קירוב דעת של חיבת ביאה, ודי לנו אם נאמר אדעתא דחופה דחזיא לביאה.

וז"ל הגה"א שם בשם המרדכי, [ולפינו במרדכי [סי' קע"ח] בשינוי לשון קצת], ור"י פירש הא דבעי רב אשי נכנסה לחופה וכו', היינו חופה שהחתן סבור שהיא טהורה בשעת חופה, ונמצאת נדה, משו"ה מספקא ליה אי קניא, דשמא חיבת בעילה קונה, ואילו ידע החתן שאין יכול לבעול עתה שמא לא היה כונס עתה וכו', אבל אם מודיעין אותו שהיא נדה ואעפ"כ כונסה לחופה, האי ודאי קנויה לו מיד, דעושה חופה כדי לבעול כשתהיה טהורה. לכן אומר ר"י שיש להודיע לחתן כשכונס אם היא טהורה מיד אם לאו. ועיין בריטב"א שכו' ז"ל, שמעתי בשם ה"ר פרץ ז"ל, שאם היא נדה בשעת כניסה לחופה צריך להודיע לחתן, שאם לא הודיעוהו אסור לעשות לו חופה, דהוי חופה וקידושין בטעות. וראוי לחוש לדבריו ז"ל לכתחלה.

נו. וסבר ר' יהודה כותבין שובר וכו'.

הקשה בתוס' הרא"ש, מאי קפריך, שאני הכא שנתרצו שניהם לכתוב שובר, דמתני' לאו דין כתיבת שובר איירי, אלא בדין פחיתת כתובה, ואשמועינן דאינו מועיל אלא בכתיבת שובר. וי"ל דדייק מדלא קתני בדברי ר' יהודה לאחר מחילת התקבלתי שיכתוב לה כתובה אחרת של מנה וירמוז בה שהיא כתובה שניה שנכתבה לאחר הנישואין, אלא קאמר והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז, אלמא משמע דדינא הכי למיכתב שובר.

וז"ל הרשב"א, ויש לי לפרש דה"ק, מדקאמר ר' יהודה רצה כותב והיא כותבת התקבלתי, אלמא תקנה התקין ולמד לכתוב שובר, ואמאי, והא ר' יהודה אין כותבין שובר ס"ל, משום דנפיק מיניה חורבא, וה"נ אע"ג דמדעת שניהם קאמר, מ"מ אנן לא מתקנינן מידי דנפיק מיניה חורבא בעלמא, דמאן דחזי סבר בעלמא כותבין שובר, ואיכא למיחש או לב"ד טועין או משום דטעו בה אינשי ולא יהו נזהרים מלכתוב שובר בעלמא, וכדאמר ר' ירמיה גזירה שובר דהכא אטו שובר דעלמא, והלכך לא הול"ל והיא כותבת לו התקבלתי, אלא והיא מחזרת לו את השטר וכותב לה שטר אחר.

ופריק ר' ירמיה כששוברתה מתוכה, דלא אתו למילף מיניה, דהא הכא ליכא משום חשש העכברים, ואב"י אמר אפי' כשאין שוברתה מתוכה ואפ"ה ליכא למיחש, דלא אתו למילף מיניה בעלמא, דמידע ידעי דלא דמי לשובר דעלמא, דהכא מילתא בעלמא הוא דעבדה בהדיה, ואי מזדהר מזדהר, ואי לא, איהו דאפסיד אנפשיה. והא דאמרינן ר' ירמיה לא אמר כאב"י גזירה שובר דהכא אטו שובר דעלמא, לאו למימרא דאב"י לית ליה נמי גזירה אטו שובר דעלמא, דהיינו עיקר קושיין דאקשינן וסבר ר'

יהודה כותבין שובר, אלא ה"ק, ר' ירמיה לא אמר כאב"י, משום דקסבר דאע"ג דהכא מילתא בעלמא הוא דקא עבדה בהדיה, מ"מ הרי הוא כשאר שוברים דעלמא, ולא רמו אינשי אנפשייהו למימור התם ודאי פרעיה והכא מילתא בעלמא הוא דעבדה בהדיה, ואכתי איכא למיגזר אטו שובר בעלמא, ואב"י סבר בכל כי הא ליכא למיגזר, [ונפק"מ, דכשפרעו הלואות, אין כותבין שובר אפי' מדעת שניהם משום הך גזירה, דכו"ע גזרי בכה"ג].

נו. כששוברתה מתוכה.

כ' המהר"ם ש"ף, יש לראות, א"כ ל"ל לר' יהודה יחליף, ומרעין כח המלוה לטרוף מזמון שני [לפירש"י], יכתוב שובר על השטר, דהשתא לא נגרע כח המלוה או הלוה. [א"ה, לפי מה שדקדק הריטב"א מדברי רש"י דלא מהני אלא כשהשובר כתוב לפני חתימת העדים, [הו"ד בסמוך], לכאוי לא קשיא]. וי"ל שלא ירצה המלוה לפגום שטרו לכתוב פרעון על שטרו, דאז לא יפרע אלא בשבועה אע"פ שראינו שדק לכתוב הפרעון ע"ג השטר וכו'. ולפי מש"כ התוס' דביחליף לא גרע כח המלוה, שכותבין מזמון ראשון, וטעמא דר' יהודה כדי שיכוף הלוה, ניהא נמי, דמה לי יחליף או שובר מתוכו.

נו. טעמא דכתבה ליה אבל על פיה לא.

ופירש"י דעל פה דהוה ליה תנאה בעלמא, לא הוי תנאה, דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא. וכו' בתוס' הרא"ש, משמע מתוך לשונו, דבכתיבה לא הוי מתנה עמש"כ בתורה, ולא מסתבר דלר"מ מהני תנאי בקידושין ע"י כתיבה, דכיון דאין אדם מתנה עמש"כ בתורה, מה לי בכתב מה לי בע"פ וכו'. ונ"ל לפרש, טעמא דכתבה ליה כלומר, שמתחילה היה התנאי מאתים וכתבה ליה התקבלתי, אבל על פה כלומר שהתנאי היה מתחילה מנה, לא, משום דמתנה עמש"כ בתורה.

והריטב"א כ' בשם התוס' כמסקנת תוס' הרא"ש, ואח"כ הביא ל' רש"י וכו' ע"ז ז"ל, ולשונו סתום, שאם כוונתו לומר שאם אמרה לו ע"פ התקבלתי תנאה בעלמא הוא ולא מהני, אמאי, דהא מחילה באמירה סגי ליה בכל דוכתא ובהודאה לא צריך לא שטר ולא קנין, ואולי רבינו ז"ל סובר, דכיון דהכא ודאי לא פרעה, אלא מילתא בעלמא קאמרה ליה, כי כתב מהודאתה דילה שטרא, אז חשבינן לה כהודאה גמורה וכפרעון, אבל כשלא עשו כן אלא באמירה, מוכחא מילתא דהערמה הוא דעבוד בינייהו, ודיינו בזה כאילו לא כנסה אלא בכתובה חסרה וע"מ שאין לה מעיקרא אלא כך.

ר' יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים.

ופירש"י שאר וכסות. וכ"כ הרמב"ם [פ"ו מהל' אישות ה"י] דבשאר וכסות תנאו קיים, אבל בעונה תנאו בטל. וכו' הריטב"א, ואינו נכון, דהנאת הגוף כממון חשוב לענין זה, ועוד, דבירושלמי [ב"מ פ"ז ה"ז] אמרו ע"ז, ועונה לאו דבר שבממון הוא, הי ניהו דבר שאינו של ממון, שלא תצטרך גט, שלא תהא זקוקה ליבם, ע"כ. והא דאוריך ר' יהודה בלישניה בדבר של ממון תנאו קיים, היינו משום דבעי לאשמועינן דמודה הוא בדבר של איסור שתנאו בטל.

נו. ברש"י ד"ה כששוברתה. בתוך הכתובה עצמה יכתוב השובר [וי"ג הסופר] והיא אמרה בפנינו התקבלתי וכו'.

וכ' ע"ז הריטב"א, נראה לי מלשונו ז"ל אמיתתן של דברים, כי בתוך השטר יכתוב הסופר כן קודם חתימת העדים, וכן בדין, דאל"כ הוה גיזא ליה או מחקה ליה, ומשום גיזא או מחיקה כי הא, לא מיפסל שטרא.

נו. בתוד"ה הרי זו. ואורי" דאי לאו דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן, הו"א דשום תנאי אינו מבטל את המעשה וכו'.

עיין בקוב"ש [אות קס"ט] דהיינו משום דלא אתי דיבור ומבטל מעשה. אלא דקשיא ליה, דלא שייך לומר כן אלא היכא שכבר חל המעשה, אבל כשמתנה קודם המעשה ואינו רוצה שתחול המעשה רק באופן זה שהתנה, איך אפשר שתחול המעשה נגד רצונו, ולמה לא יוכל להתנות גם אי לאו קרא דבני גד ובני ראובן, לומר שאינו רוצה אלא באופן שיתקיים

התנאי. וביאר שם [אות קע"ב] דבאומר על מנת, המעשה שלימה, והיינו שהמעשה מצד עצמה בכוחה לחול בהחלט על כל אופן, אלא דמילתא אחריתא מעכב, ואם יסלק את התנאי, אין מי שיעכב את המעשה מלחול על כל אופן, [ולא הוי כמגרש חוץ מפלוני, או לאחר ל' יום, דמעיקרא לא עשה מעשה שלם]. ומשאו"ה מהני מחילת התנאי, כמש"כ בשו"ת הרא"ש [כלל ל"ה].

ולפ"ז כיון דמעשה על תנאי היא מעשה שלימה וראויה מצד עצמה לחול על כל אופן, שהרי אם יסלק התנאי תחול גם אם לא יתקיים התנאי, אלא שצירף אל המעשה עוד מילתא אחריתא, לבטל את המעשה אם לא יתקיים התנאי, וזה לא נוכל לומר מסברא, אי לאו קרא דבני גד וב"ר. ואין לשאול איך תחול בעל כרחו, דאף שבידו שלא לעשות המעשה כלל, אבל אם עושה אותה מרצונו, אין בידו כח להתנות שתבטל אם לא יתקיים התנאי, כיון שעשה מעשה שלימה.

נו: מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חיזוק וכו'.

כ' המהרש"א, מכאן יש להשיב על דברי תוס' דסוף פ' נערה [נב. בד"ה רצה]. דלעיל מסקינן תקנו מצי למצוי דמשמע דפירות ופרקון מוציין יותר מכתובה וקבורה, לפי שאלו אינן אלא פעם אחת וכו', דהכא מסיק בהיפך, דכתובה מקרי שכיח טפי מפירות. וכ' ע"ז הגרע"א, במחכ"ת לק"מ, דלעיל דקבורה תחת נדוניא ודנין הכל על נדוניא, בזה פירות שכיח יותר, אבל הכא מיירי בעיקר כתובה, בזה אמרינן לכל יש כתובה.

נו: קסבר ר"מ כתובה דאורייתא.

כ' הרמב"ם [י"ב מהל' אישות ה"ח] וז"ל, התנה עמה לפחות מעיקר כתובה או שכתב לה מאתים וכו' וכתבה לו שנתקבלה מהן כך וכך והיא לא נתקבלה ממנו, תנאו בטל, שכל הפוחת לכתובה ממאתים ולא למנה ממהא הרי בעילתו בעילת זנות. וכ' הרה"מ, דסובר רבינו דכיון דהלכה כר"מ בגזירותיו, אע"ג דר"מ אמר דטעמא דתנאו בטל משום דכתובה דאורייתא כדאיתא בסוגיין, ואנן קי"ל דכתובה דרבנן, מ"מ הלכתא כותיה ולא מטעמיה, אלא אע"ג דכתובה דרבנן עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה.

והלח"מ הקשה ע"ז, דכיון דהרמב"ם פסק כר"מ בדבר שבממון תנאו קיים, אפי' תימא דעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, הא אפי' שיהא כתובה מן התורה, דבר שבממון תנאו קיים. ואפי' נאמר דס"ל לרבינו דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה [ונאמר לפ"ז דטעות נפל בדברי הרה"מ, וצ"ל יותר משל תורה], מ"מ קשה דאפי' לר"י היינו דוקא כשהתנה בע"פ, אבל כשכתב לה התקבלתי סגי, ורבינו כ' דאע"פ שכתב לה התקבלתי לא מהני, ועוד קשה בדברי רבינו, איך תלה טעם ביטול התנאי מפני שכל הפוחת וכו'.

ותירץ, דהרמב"ם סובר דכיון דככל הפוחת בעילתו בעילת זנות, מדרבנן חשבינן ליה להך בעילת זנות כאילו הוי דאורייתא, שהם עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, והשתא הוי מילתא דאיסורא ולא הוי דבר שבממון, ולכן לא מהני תנאי וכו', ואע"ג דהוי איסורא דרבנן, חכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה. וכ' ע"ז הגרע"א, דזה נסתר מדברי תוס' [בד"ה הא דרבנן], דלפ"ז קושית תוס' במקומה עומדת, דגם בכתובה הוי איסור.

נו: בתוד"ה קסבר. אע"ג דכתובת אלמנה דרבנן, מ"מ עיקר כתובה דאורייתא היא, וכעין זה וכו' אע"ג דתרומת תאנים דרבנן וכו'.

עיינן בהגריעב"ץ שכ' דלא דמי כולי האי לתרומה, דהתם משום גזירה נגעו בה, דאי לא הא לא קיימא הא, מה דלא שייך הכא. תדע, דא"כ הו"ל לתקוני מאתים לאלמנה ככתולה, כי היכי דלא פלוג בתרומה בין דאורייתא לדרבנן בשיעורא, וכיון דחזינן הכא דלא שוותה כתובת אלמנה לדבתולה, הא ודאי ליכא למימר בה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, אלא כי היכי דלא תהא קלה בעיניו להוציאה, תקנו נמי כתובה לאלמנה פלגא. ומ"מ לר"מ אית ליה דהא נמי דאורייתא היא, ודילמא דייק לה מקרא, מדכתיב כמוהר הבתולות ולא כתיב כמוהר בתולות בלא ה"א, אלא

למידק כמוהר הבתולות ולא כמוהר האלמנות, מכלל דאלמנה נמי אית לה.

וז"ל הרשב"א, קסבר ר"מ כתובה דאורייתא, פי' בין דבתולה בין דאלמנה, מדקרי ליה בקרא אלמנה ע"ש מנה [לעיל י:] [יעו"ש דמפרש אלמנה דכתיבא באורייתא, ע"ש דעתידין רבנן דמתקני לה מנה], א"נ דבתולה דוקא, ולא פלוג רבנן. וכ"כ הרמב"ן בקיצור. והוסיף וז"ל, פי' אחר נ"ל, דבתולה דאורייתא ובטל, דאלמנה תנאו קיים, וכי קתני הפוחת, משום בתולה.

נו. הלכה כר"מ בגזירותיו.

כ' הריטב"א, תימא דלא שייך לשון גזירותיו אלא בדבר שהוא אסור משום גזירת דבר אחר, כההיא דמס' יבמות [מב.] דגזר קטנה ועקרה אטו גדולה [לענין ג' חדשי הבחנה], דעלה איתמר הא דשמואל. וי"ל דהכא נמי צד גזירה איכא קצת, דגזור היכא דתנאו בטל אטו היכא דתנאו קיים.

והפנ"י כ' כן מתחילה, דגזר היכא דאית לה אטו היכא דלית לה, אלא דקשיא ליה, כיון דחכמים פליגי עליה אפי' היכא דלית לה, [ונהא אית לן למימר דהלכה כחכמים, דאין זה בכלל גזירה, דנימא בזה הלכה כר"מ בגזירותיו], א"כ תו לא שייכא הך גזירה [בדאית ליה אטו היכא דלית לה]. ולכן פי' דטעמא דר"מ בכלה מילתא משום גזירה דבעילת זנות, שלא יתן אדם עיניו באשה לשם זנות ויפתה אותה בתחילה לשם אישות ע"י כתובה, ובדעתו למצוא עילה שתמחול לו הכתובה ויתן עיניו לגרשה, והו"ל למפרע בעילת זנות, לכך תיקון ר"מ דבשום ענין לא מצי להפסידה שום דבר מכתובתה.

ועיין בהגרע"א שצדד לומר דלר' יהודה נמי בדלית לה כלל הוי בעילת זנות, [ודקאמר שמואל דלחכמים משהא אדם את אשתו שתיים ושלש שנים בלא כתובה, אולי יפרש בלא שטר כתובה, אבל בדלית לה כלל, לכו"ע הוי בעילת זנות. ור"מ גזר בדלית לה שטר כתובה, אטו היכא דלית לה כתובה כלל, ובהא

הלכתא כותיה], ופולגתייהו הוי בפוחת, וס"ל לר' יהודה דעד מחצה לא הוי בעילת זנות. ודומה לזה מצינו בחבלה לר"מ בב"ק [פח] [פט:], עיי"ש בשיטמ"ק [בשם המאירי], [א"ה, עיין בפנ"י דלכאו' במנה סגי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, כדאשכחן באלמנה].

נו. ברש"י ד"ה דברי הכל. שכבר זכתה, ואמירתה לאו כלום א"כ כתבה שובר התקבלת.

וכ' הריטב"א, תמיהא מילתא היכי ס"ד דר' יוחנן דאמר בין בזו בין בזו מחלוקת, דלר' יוסי רשאי להתנות באמירה בסוף ביאה שכבר זכתה בכתובתה, כלום מהני תנאה אלא בתחילת זכיה, ומכאן ואילך מחילה בעי. אבל י"ל לפי שיטה זו דה"ק, דמחילה על פה לא מהני ליה בסוף ביאה שכבר זכתה, ואע"ג דבעלמא מחילה מהני באמירה, הכא לא מהני בתקנתא דרבנן, דאנן סהדי דלא מחלה בלב שלם, ורבינן אמר דבתחלתה דברי הכל מוחלת באמירה דתנאה, שע"מ כן נכנסה וסמכה דעתה, ולא נחלק ר' יהודה אלא במתנה עמה בסוף והיא מוחלת לו, (ור"מ) [ור' יוסי] פליג אפי' בההיא משום דהוי כתנאי.

נו. בתוד"ה שתיים. אין לדקדק כאן השתא שלש מותר שתיים מבעיא.

כ' המהרש"א, ולא שייך בכה"ג בבבא אחת דלא זו אף זו קתני, כמש"כ תוס' ביומא [בקידושין מא. ד"ה האיש]. וכ"כ המהר"ם שיי"ף, והוסיף, גם היכא דזו בכלל זו ממש ובכלל מאתים מנה לא אמרינן לא זו אף זו קתני, דלמה לי הזו.

ובעיקר קושית תוס' כ' הגריעב"ץ וז"ל, יכלנא לשנויי שתיים לבתולה [דחמיירא], ושלש לאלמנה [דכתובתה קילא]. א"נ הא במקום שכותבין כתובה, הא במקום שאין כותבין. א"נ הא לאהדורי בתר סופר, ובשתיים לא צריך לאהדורי בתריה.

נו. נותנין לבתולה שנים עשר חדש וכו'.

כ' הפנ"י, ולא קתני נותנין לנערה, דהא בקטנה אמרינן בשמעתין דבין היא ובין אביה יכולין לעכב [מלישא עד שתגדל. רש"י]. מ"מ נראה דאם היא ואביה רוצין להשיאה בקטנות, הבעל אינו יכול לעכב וחייב במזונות, וכ"כ הר"ן ז"ל, והיינו דוקא כשתבע הבעל מעיקרא אינו יכול לחזור בו כשהגיע הזמן. [ויל"ע, היכא שנתרצו היא ואביה, אם יכולים הם לחזור בהם ולעכב עד שתגדל].

ועיין במלאכ"ש ש"כ' דהך בבא מישר שייכא בהדי פלוגתא דראב"ע ורבנן במתני' דלעיל [נד:]: אם גובה התוספת מן האירוסין, ולומר דהיינו דוקא בנערה שדינה ב"ב חודש, אבל בקטנה אפי' ראב"ע מודה שגובה הכל אפי' מן האירוסין, דכיון דידע שהדבר תלוי בידם לעכב ואעפ"כ קדשה וכתב לה כתובה עם תוספת, ודאי כיון דידע קא מחיל לה וגובה את הכל. א"נ לאידך גיסא, דאפי' רבנן יודו דכיון שיכולין לעכב שלא תנשא בקטנותה, אע"פ שקדשה בעודה קטנה אינה גובה מן האירוסין אלא בתולה מאתיים.

נז. וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו.

כ' הרשב"א, יש לפרש נושא את הבתולה נותנין לו י"ב חודש ונושא את האלמנה נותנין לו שלשים יום, ואין משגיחין בו בין שהוא בחור בין שהוא אלמון. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל [פ"י מהל' אישות ה"ח] וכו'. ויש לפרש דלא למון שלשים יום ולבחור י"ב חודש, וכן נראה מן הירושלמי [ה"ג], דגרסינן התם הוא אלמון והיא בתולה, והוא בעי למיסב, יכלה היא למימר חיתתו עלי יותר מן הבחור, הוא בחור והיא אלמנה והיא בעיא למיסב, יכול הוא למימר חיתתה עלי יותר מן הבתולה.

נז. ולא למנה שלושים יום.

כ' הרשב"א, פירש הראב"ד ז"ל הני מילי אלמנה מן הנישואין, שכבר פרנסה את עצמה מבעל ראשון, אבל נערה אלמנה מן האירוסין, שנים עשר חודש, ונראין דבריו, אלא שאין אני מכיר בטעמו, דאי משום שכבר פרנסה מבעל ראשון, מי שנתאלמנה לאחר כמה שנישאת, שכבר אבדה פרנסתה, מאי איכא למימר, אלא טעמא דמילתא משום דכל שנתאלמנה מן הנישואין, מידע ידעה דלא משהו לה, ומעתה היא מפרנסת עצמה כבוגרת שעברו עליה י"ב חודש בבגרותה שאין נותנין לה אלא שלשים יום כאלמנה, ותרוייהו מדמינן להו בגמ', אלמא חד טעמא אית להו. ומיהו אע"פ שנתקדשה תוך י"ב חודש לאלמנותה, אין נותנין לה אלא ל' יום לעולם וכו', ואע"ג דלבוגרת נותנין לה י"ב חודש כדאיתא בגמ', אלמנה כיון שנתאלמנה מן הנישואין בטל חינה ואינה מפרנסת עצמה כ"כ, והיינו דנקט במתני' אלמנה סתם, דאלמנה אין לה לעולם אלא ל' יום, אבל נתאלמנה מן האירוסין אין חינה בטל כלל, לא לכתובה ולא לפרנסה.

נז. הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו.

כ' הריטב"א, פירוש שחייב במזונותיה, וה"ה בכסותה ופרנסתה כאילו נכנסה לחופה, והוא ג"כ זוכה במציאתה ובמעשה ידיה. [ובתוס' הי"ד לעיל [מח:]: כ' דמשנה ראשונה עביד לה כאשתו לכל דבר אפי' לתרומה, וכ"ש למציאתה ומעשה ידיה ולירושתה. אמנם למאי דקאמר דמתני' דהתם תני "לעולם" לאפוקי ממשנה ראשונה. אינו זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובירושתה, ויל"ע אם גם כונת הריטב"א כאן רק למשנה ראשונה]. ומסתברא שאינה יושבת כן על כרחא, ויכולה לכופו שיכנס או יפטור.

נז. תנא קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב.

ופירש"י מלינשא עד שתגדל. וכ"כ הרשב"א בשם י"מ, והוסיף דאין כותבין עליה אגרת מרד אע"פ שכתב לה כתובה, ומיהו אינה אוכלת. ויגיד עליו רעו, דאמר רבה בר ליואי, תנא אין פוסקים על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה. וקשיא לי, דא"כ בפסקא דמורדת הו"ל לאתווי, ולא בהאי פסקא דנותנין לבתולה י"ב חודש. ונראין דברי מי שפירש לה כעין משנתנו לומר דיכולין לעכב מלנשא עד י"ב חודש משעת תביעה, ומשום דמפרשינן טעמא השתא לא ידעה לחורר ממרדא ונפקא, אייתי בעל הגמ' סמוך לה הא דתני תנא אין פוסקין על הקטנה. ומיהו בירושלמי משמע כפירושא קמא, דגרסינן התם, היא קטנה והיא רוצה להגדיל, שומעין לה.

וז"ל הרמב"ן, הא דתניא בין היא בין אביה יכולין לעכב, לאו למימרא דאית להו מזוני, דלעולם לית לה מזוני אלא בדמעכב אינהו, אלא לומר שאין כותבין עליה אגרת מרד אפי' כתב לה כתובה, ומשנתנו נמי דקתני נותנין לבתולה וכו', ה"נ קאמר, שבתוך הזמן אינו יכול לכופה לינשא. כך שמעת. ואיכא מ"ד מזונות נמי אית לה, דתקנתא דידיה היא שלא תמרוד ותיפוק. ואע"ג דקיי"ל דהיכא דאיתנוס אינהי כגון חלה וחלתה א"נ פירסה נדה, לית לה מזוני, הכא אית לה, דהתם איכא למימר מן שמיא קנסוהו, אבל קטנה לאו בת נישואין היא מעיקרא. [והא] משתבש, שהרי אם הן רוצות לינשא והבעל מעכב. אין להן מזונות ואע"פ שתקנה שלו היא, ועוד דבין היא בין אביה קאמרינן דיכולין לעכב, אבל הוא לא מצי לעכב, ולא אמרינן ליעכב כדמעכב אינהי.

נז. בין היא בין אביה יכולין לעכב.

כ' הריטב"א. ומסתברא דאפי' כשקבעו זמן לנישואין ג"כ בפירוש, [שכ' לעיל במתני' דאם קבעו מחלו [על זכותן ד"ב חודש] ומאן דמעכב מאותו זמן ואילך, מורד, וכותבין אגרת מרד למ"ד לקמן שכותבין אגרת מרד על ארוסה], יכולה היא לעכב. ואין קביעתו של אב כלום לגבי דידיה, שאינו יכול למחול זכותה זה, כשם שבזה יכולה לעכב ואע"פ שהוא רוצה. וכן הלכה. הלכך אם נתחייב האב בזה בשום קנס, הרי הוא פטור כיון דפייסה ולא איפייסה, דאנוס הוא, ויש טענת אונס לענין שבועה ולענין ממון, ואין לו לתת הדנוניא שפסק על עצמו, שהרי לא פסק אלא ע"מ לכנס.

נז. אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה.

ופירש"י ודוקא בלא קידושין, אבל קידושין בקטנות לא, עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה. וז"ל הריטב"א, פירש"י פוסקין בשידוכין בלבד, דהא אמרינן בקידושין אסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה, ואחרים פירשו, דהתם כשיש לה אב, שאם נהירא, מודלא פירשו כן בגמ'. ואחרים פירשו, דהתם כשיש לה אב, שאם לא יקדשנה עכשיו יהא דואג לקדשה כשתגדל, אבל כשאין לה אב, שאין האחין דואגין עליה כ"כ, אין לנו לאחר קידושיה, ולא נהירא. ובהגה"א הביא דברי רש"י בלשון שהביאן הריטב"א, וכ' ע"ז בהגהת תפארת שמואל, בפירש"י שלנו אינו, אלא כך הוא לשונו וכו'. ונ"ל לפרש דאירי ביתומה שאינו יכול לקדשה בלא רצונה, דשמא תבוא לידי מיאון, ומ"מ אם אחיה ואמה רוצים לקדשה ברצונה ואפי' להשיאה, לא מחינן בהו.

נז. בוגרת ששהתה י"ב חודש וכו' הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר.

כ' בהגה"א [ע"ד הרא"ש פ"י י"א]. וז"ל, ולענין הפרת נדרים, משעה שהבעל חייב במזונות, מיפר לבדו בלא אב. ר"י ורש"י. אבל ר"ת מפרש, דוקא כשנתקדשה אחר בגרות או אחר אלמנות או אחר מיתת האב, כשאינה כבר ברשות האב, אבל אם נתקדשה בעת שהיא ברשות האב, אע"ג דבגרה ויצאה מרשות האב, ואפי' שהזקינה, אין הבעל מיפר אלא לאחר נישואין.

נז. אי הכי הגיע זמן ולא נישאו נמי.

פ"י בתוס' הרא"ש, אי אמרת בשלמא משום סמפון, איכא למימר דהיינו טעמא כיון שחייב במזונותיה בהגעת זמן בדיק לה, דלא שדי איניש זוזי בכדי, אבל משום מזיגת הכוס איכא למיחש עד שתבא לרשותו. עכ"ל. אבל הריטב"א כ', לאו אי אמרת בשלמא הוא, דהא אי אמרת טעמא משום סמפון כ"ש דקשיא לן טפי, דאפי' משנכנסה לחופה ולא נבעלה קשיא לן עלה לקמן, ודוחק הוא לומר דהשתא סבירא לן דמשהגיע זמן ליכא למיחש לסמפון, ולקמן סבירא לן דאפי' משנכנסה לחופה אם לא נבעלה איכא למיחש לסמפון, שאין זו שיטת התלמוד, אלא ודאי כדאמרן. אמנם כבר ביאר בתוס' הרא"ש לקמן וז"ל, א"ה נכנסה לחופה ולא נבעלה נמי וכו', ומשהגיע זמן ולא נישאו לא קשיא ליה, דכיון שחייב במזונותיה, בדיק לה, אבל נכנסה לחופה סלקא דעתיה דלא בדיק לה עד שעת בעילה שהוא בודקה בעצמו [ולא ע"י קרובותיו].

[ועיין ברמב"ן [בד"ה אמר עולא] שביאר בתו"ד, דהאי אי הכי הפ"י או אמרת בשלמא ארוסה לא אכלה בתרומה, אלא דהגעת זמן הוי כחופה,

ונשואה היא, שפיר דמי, אלא אי אמרת דמדאורייתא ארוסה נמי אכלה, ומשום גזירה דרבנן לא אכלה, הגיע זמן נמי].

נז: דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שנא' וכהן כי יקנה נפשו קנין כספו, והאי נמי קנין כספו הוא.

כ' בקובץ הערות סי' מ"ז אות ז', רש"י לקמן [נח. בד"ה והאי] כ', דהא דקידושי ביאה מאכילין הוא משום דאיתקוש הויות להדדי, [וכ"כ בתוס' רי"ד במתני' בד"ה היבם], ומבואר מזה, דפירוש קנין כספו גבי אשת כהן הוא, שקנה אותה בכסף, ומשו"ה הוקשה לרש"י בנתקדשה בביאה או בשטר למה אוכלת, הרי לא קנאה בכסף, והוכרח לומר הטעם משום דאיתקוש הויות להדדי. ולכא' הטעם בזה אינו שייך אלא באשת כהן, אבל אכתי תקשי בעבד כהן שקנאו בשטר או בחזקה, דהתם ליכא היקשא דהויות להדדי, וכן בבהמה שקנאה במשיכה. וצריך לומר דבקנין כספו נכללו שני דינים, א) עבדו, שהוא קניו לו כשורו וחמורו, וזהו נקרא קנין כספו שיש לו בו קנין כסף, ב) אשת כהן, שאין לו בה קניני ממון כלל מדאורייתא, התם על כרחך צריך לפרש קנין כספו שקנאה בכסף.

ובהשטות הוסיף, דלדעת ר"ת [נח. בתוד"ה ואפילו] דיבמה הזקוקה אוכלת בתרומה מדאורייתא, על כרחך צ"ל דפירוש קנין כספו אינו מפני שקנאה בכסף כפירוש"י, דאל"כ אין טעם לדינו שתאכל היבמה בתרומה. [יעו"ש בס' הנ"ל אות ח' מאי דשו"ט בזה]. וצ"ל דהכונה שיש לו בה קנין, וכיון דהיבמה ג"כ קנויה ליבם, דהא אסורה לשוק מחמתו ולא מחמת המות, נקראת קנינו והיא בכלל הכתוב, וא"צ ללמדה מאשת איש, דבקרא לא כתיב אשת איש אלא קנינו, וכל הקנויות לו בכלל, ולא דמי לכל הדינים דכתיבי גבי אשת איש, וכיון דיבמה קילא אין למדין קל מחמור. אלא דקשה לפירוש זה, דהא קרא לא כתיב קנינו אלא קנין כספו, ואיזה קנין כסף יש לו באשתו מדאורייתא, ושמא י"ל דגם לר"ת נפרש שהן שני דינין חלוקין א) קנין, דקאי באשה. ב) כספו, דקאי בעבד.

וז"ל הריטב"א [נח. בביאור שי' ר"ת, דשורת הדין מה"ת דיבמה אוכלת בתרומה, דקנין יבם הוא, דאשה הקנו לו מן השמים, אלא שחכמים גזרו וכו', תדע דהאי קרא דקנין כספו אינו לענין אשת כהן כלל אלא לענין עבד כהן, דאשת כהן נפקא לן בספרי מדכתיב [במדבר י"ח י"א] כל טהור בביתך יאכל אותו, ורבנן נקטו אידך קרא [דקנין כספו] לרווחא דמילתא בכל דוכתא וכו'.

נח. ר' טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה וכו', ר' יהודה אומר נותן לה הכל תרומה והיא מוכרת וכו'.

ופירש"י [בד"ה ר' יהודה] דלר"ט נותנין לה תרומה כדי מזונותיה, ואע"פ שאם צריכה לחולין ובאה למכור אין דמי תרומה מגיעין ליקח בהן חולין. והקשה בתוס' הרא"ש, א"כ לר"ט לא תוכל להספיק מזונותיה, כי לא יגיע דמי התרומה לחולין שהיא צריכה, וי"ל דטעמא דר"ט משום דבת כהן לכהן כשהיא ארוסה, היא בבית אביה, ויחליף לה אביה תרומה לחולין בימי טומאתה, אבל הנשואה אינה בבית אביה.

ובסמ"ק בשם תלמידי רבינו יונה [הו"ד באור גדול בגליון המשנה] כ', דר"ט דאמר הכל תרומה, לא נתכוון לומר שיתנו לה תרומה כשיעור שהיו נותנין לה חולין, אלא מוסיפין לה מן התרומה, כדי שאם תצטרך תוכל לקנות בדמיהן חולין, וכ' באור גדול, דלדבריו צריך לפרש דר' יהודה ורשב"ג דסיפא נחלקו בפירוש דברי ר"ט דרישא, [כדאשכחן בכמה דוכתי דתנאי בתראי פליגי בפירושא דדברי תנאי קמאי], דר' יהודה מצריך אומד [כמה תצטרך מן התרומה כדי שיספיק לה למכרה ולקנות בדמיה חולין כדי מזונותיה] ורשב"ג אמר דא"צ אומד, רק נותנין לה כפלים בחולין, ודקאמר בגמ' איכא בינייהו טירחא, היינו טירחת האומד, [וז"ל הריטב"א. יש שפירשו דרשב"ג מפרש הוא דברי ר' יהודה, והכא אמרינן מאי איכא בין ר"ע לר' יהודה, איכא בינייהו טירחא דמכירה, דלר' יהודה צריכה לטרוח למכור תרומה ליקח מחצה חולין כדפירש"י].

נח. ר' יהודה בן בתירא אומר נותנין לה שתי ידות של תרומה ואחת של חולין.

כ' המהרש"ל, סימן לדבר, סתם אשה רואה מל' יום לל' יום, דהיינו ג' ראיות [בג' ימים], וז' נקיים, דהיינו י' ימים שליש טהרתה. וכ' ע"ז החת"ס דדבריו תמוהים לכא'ו, דממ"נ בנדה דאורייתא סגי בשבעה ימים ולא בעינן נקיים, ואי חיישינן שתראה גם בי"א יום שבין נדה לנדה ותיעשה זבה גדולה, וצריכה ז' נקיים אחר אותם ג' ראיות שבג' ימים, א"כ על כרחך ראתה תחילה נדה וישבה ז' ימים, והו"ל שבעה עשר ימים טמאים, והוא יותר מחצי החודש. ואי בתר חומרת ר' זירא, א"כ לא בעינן ג' ראיות בג' ימים, אלא ז' ימים נקיים בלבד אחר שתראה יום אחד וכו'. ומיהו לולי דבריו הייתי אומר דאנשואה קאי, דאיכא בכל חודש ג' ימי שבתות של בעילת עונה והיא טמאה מהבעילה, וז' ימי נדה, דהו"ל עשרה ימים של החודש. [א"ה, משמעות לשונו דבהגעת זמן דליכא עונה, א"צ ליתן לה כ"כ חולין, ולא אמרינן דחייבא דהגעת זמן בכלל חיוב מזונות דשאר נשואה להשוותם בדיניהם].

נח. ברש"י ד"ה והאי. אבל כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר וכו' דקניה בביאה וכו', דאיתקוש הויות להדדי וכו'.

כ' הפנ"י, לא ידעתי למה הוצרך לזה, דכיון דמשכנסה הרי היא כאשתו, א"כ בהדיא כתיב בה כל טהור בביתך יאכלנו [במדבר י"ח, י"ג] וכמש"כ רש"י גופא בסוגיא דקידושין [י. בד"ה זו] דמהאי קרא פשיטא לך דנשואה אכלה, עיי"ש. מיהו יש ליישב, דהתם וכו' מק"ו יליף לארוסה, ולא מפשטיה דקרא, א"כ הוצרך רש"י לפרש דבן בג בג דפליג עליה ואפ"ה מודה בנשואה, היינו משום ד"כל טהור בביתך" אנשואה קאי, משא"כ הכא בשמעתין דקאמר עולא דארוסה הוי כפשטיה דקרא דקנין כספו, א"כ על כרחך ד"כל טהור בביתך" לאו אנשואה קאי, דהא לא איצטריך, ולא מסתבר ליה לאוקמי קרא ביבמה גמורה לחוד, אלא על כרחך ד"כל טהור בביתך" אעבד ושפחה קאי, ולאשמועינן דבני קבלת טומאה יניהו, דס"ד דלא כדאיתא בנזיר [סא:], ולכך הוצרך כאן לפרש דאפ"ה פשיטא לך ביבמה, אע"ג דלאו בכלל קנין כספו היא, אפ"ה איתקוש הויות להדדי.

נח. בתוד"ה הנהו. ורבינו אליהו היה מקיים פי' הקונטרס, דהיכא דקיבל המוכר מעות, אמרינן מדלא בדק וכו'.

כ' הגרע"א, לפ"ז כמה דלא ניתנו דמים, אינו אוכל בתרומה, א"כ הו"מ למימר זה לאיכא בינייהו. וז"ל המאירי בקידושין [יא]. [על קושית ר"ת מהמוכר פירות], תירצוה חכמי הדורות כשהביאו מעיר אחרת, וזו שבכאן באותה העיר, ושמא תאמר לדעת זה בהביאו מעיר אחרת מיהא לא יאכל בתרומה משום סמפון לדעת החושש לסמפון וכו', לקיחה מעיר אחרת דבר שאינו מצוי הוא, ולא גזרו בו. וי"מ שזו של בתרא בשלא פרעו עדיין ואומר לו הרי שלך לפניך, שהרי נעשית מוציא ועליך הראיה שנודע לי בקול, אבל כל שפרעו אינו, ואע"פ שהיה לך לומר ג"כ לדעת החושש לענין תרומה לסמפון היה לנו לאסור בשלא פרעו, לא פלוג רבנן, [יעו"ש עוד]

נח: יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה.

כ' הר"ן בשם הרא"ה, דכל שאמרה איני ניזונת ואיני עושה, מיד נתבטלה תקנתה, ושוב אינה יכולה לומר ניזונת אני ועושה, שאינו בדין שיהא הרשות בידה לשנות הדבר כל פעם כמו שתמצא, שא"כ כשלא תמצא מלאכה, תרצה להיות ניזונת, וכשתמצא, תאמר איני ניזונת, ולקתה מדת הדין, אלא ודאי מיד שאמרה אי אפשר בתקנת חכמים הפסידה, ושוב אין לה מזונות. ובהגה"ת מהר"ם כ' ע"ז, דמתוס' לעיל [מז: בד"ה דלא מלן] לא משמע כן, וכ"כ הריטב"א בשמם, ופירש טעמא דידהו, דמזונות דכל יומא, חוב הוא באנפי נפשיה, [ושוב הסכים כדברי הרא"ה רבן].

נח: איני ניזונת ואיני עושה.

כ' הריטב"א, וכי אמרה הכי שעושה לעצמה, דוקא לענין מלאכת צמר וכיו"ב משאר מלאכות שמרווחת לעצמה וזנה לעצמה, אבל חייבת היא לשמשו בשאר מלאכות, להיות אופה ומבשלת ומצעת מטה ומניקה, שאין מלאכות אלו תחת מזונות, אלא משועבדת היא למלאכות אלו בין

ניזונית בין שאינה ניזונית, וכ"כ ה"ר אפרים ז"ל בתשובת שאלה. וכ"כ הר"ן בקיצור, וכ"ע ע"ז בהגהת מהר"ם, דבתוס' לקמן [סג. בד"ה רב הונא] מסקי לא כן, אלא כי אמרה איני ניזונית ואיני עושה פטורה מכל ז' מלאכות השנויות במוטני' דלקמן [נט:], חוץ ממוציאת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו דמסתברא דחייבת, מידי דהוה אהכניסה לו ד' שפחות דיושבת בקתדרא, ואפ"ה חייבת באלו.

נח: אלא טעמא דר"מ, משום דקסבר מתוך שיכול לכופה במעשה ידיה, נעשה כאומר לה יקדשו ידך לעושיהן.

הקשה הרשב"א, הא על כרחין מזונות לר"מ דאורייתא הן, כדתניא [לעיל נו.]. האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה, הרי היא מקודשת ותנאו בטל דברי ר"מ, כלומר דהו"ל מתנה על מה שכתוב בתורה, וכל המתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל, וא"א לומר דמדרבנן ועשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, דלית ליה לר"מ הכי, מדאמרינן [נו:]: כל הפוחת ואפ"י בתנאי וכו' והוא שמעינן ליה לר"מ דאמר כל המתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל, בדאורייתא אין, בדרבנן תנאו קיים, אלמא לר"מ שאר כסות ועונה דאורייתא הן. וי"ל דר"ל דריש ליה לקרא כראב"י דדריש כסותה ועונתה לפום שארה תן כסותה וכו' כדאיתא לעיל [מח:], אבל מזוני דרבנן ניהו [א"ה], לכא' כוונתו שאף ר"מ דנקט דבשאר כסות ועונה הו"ל מתנה עמש"כ בתורה, להכי איכוין, ולא איירי במזונות],

עוד תירץ הרשב"א, דכיון שלא תקנו אלא על מעשה ידיה [דמזונות אית לה מה"ת] והן היו תקנה לבד, [לתקנת הבעל. ל' תוס' הרא"ש בשמן] א"כ אינה יכולה לבטל תקנתן, ודלא כרב הונא. [דס"ל דעיקר התקנה מ"מ לא לתקנת הבעל היתה, אלא לתקנתה כדי שיתן לה מזונותיה בלא איבה, ויכולה היא לומר איני רוצה בתקנת חכמים. ומיהו אלמיה רבנן לתקנתן, דכל שאינה עושה אפקעינהו רבנן למזונותיה ממנה, ומדין הפקר נגעו בה. ל' הרשב"א לעיל בביאור דעת רב הונא. ועיין בתוס' הרא"ש דפשיטא ליה הן סברא, ומשו"ה דחי לתירוץ הרשב"א דהכא].

נח: מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה וכו'.

עיין בריטב"א [בד"ה ופליגא] שכ' בתו"ד וז"ל, לריש לקיש כיון שכל שיש לו נכסים יכול לכופה על מעשה ידיה, ואינה יכולה להפקיע זכותו, ידיה קנויות לבעל, וכשאין לו נכסים לזונה שהיא עושה ואוכלת, לא משום דפקעה זכותא דבעל, אלא מפני שהיא ממשכנתו למזונותיה כאילו תפסה מנכסיו, דהוה ידיה אצלה כאילו הם אפותיקי מפורש למשכנו בהם יותר משאר נכסיו, שע"מ כן נישאו.

נח: מההיא אין, מהא ליכא למשמע מינה.

כ' הריטב"א, פירוש, ונפקא לן מינה, דאי טעמא דר"מ משום דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, הא ודאי דלית הלכתא כוותיה, אבל אי טעמא דידיה משום דנעשה כאומר יקדשו ידך לעושיהן, אפשר דהלכתא כוותיה, ואע"ג דלא קיי"ל כוותיה במעריך פחות מכן חודש, התם הוא שאתה משנה לשונו מערך לדמים, אבל הכא כי אמר שהוא מקדיש מעשה ידי אשתו, י"ל דה"ק שהוא מקדיש אותם כדין חכמים וכדין תורה, דהוה כאילו אמר בפירוש יקדשו ידיה לעושיהן, ואילו המוכר פירות דקל לחבירו שיזכה כתיקון חז"ל, הא ודאי זכה כאילו אמר גוף לפירות.

נח: בתוד"ה לאחר. והא לאחר שאתגייר הוה לדבר שלא בא לעולם.

כ' המהרש"ל, נ"ל דלאו דוקא מלאחר שאתגייר פריך, דהא בידו הוא כל שעה ומיד נעשה, אלא מאשתחרר קפריך. וכ' ע"ז הרש"ש, הוא דוחק, שהרי גם בתירוצם כתבו אלא שמחוסר גירות, ובדבריהם ביבמות [צג: בד"ה לאחר] מוכח טפי דבדוקא נקטי, עיי"ש, ומש"כ דהא בידו הוא כל שעה, אישתמיטתיה במחילת כבוד תורתו הגדולה הגמ' דקידושין [סב.]. דגר מקרי נמי לאו בידו. [משום דגר צריך שלשה, ומי ימר דמזדקקו ליה], עיי"ש. [א"ה, עיקר סוגיא דהתם משום דבר שלא בא לעולם, ודומיא דהכי לאחר שתתגייר. ואולי ס"ל למהרש"ל דלענין לדבר שלא בא לעולם סגי במה שבידו להתגייר אם ימצא שלשה, וצ"ע].

והמהר"ם שי"ף כ' וז"ל, עיקר קושיא מאינך שאין בידו, שיחרור וכה"ג. וכ' בביאור וז"ל, יותר נוח שצריך להיות ציון דבריו בקושית היש מקשין דכל הנהו דהכא לא עבידי דאתי, וע"ז כ' דעיקר הקושיא מאינך שאין בידו, שיחרור וכה"ג, אבל גירות כיון דבידו הוה עבידי דאתי, וכן הוא בהדיא בשיטמ"ק וכו', עיי"ש, דלענין קושיא ראשונה לדבר שלא בא לעולם, לא שייך כ"כ לחלק במה שבידו, וגם ממש"כ "מאינך שיחרור וכיו"ב", הא לדבר שלא בא לעולם ליכא תו כי אם שחרור. [דלאחר שימות בעלך ותמות אחותיך, אייה היא דאינה ראויה לקידושין, והוה דבר שלא בא לעולם]. [ולפי דבריו לא קשיא קושית הרש"ש, [וכן הקשה במוצפ"א ע"ד המהר"ם שי"ף]. אמנם אכתי הו"ל להוכיח כדבריו מכ סוגיא דקידושין].

נט. ומר סבר מידי דקייץ ממידי דקייץ.

כ' הרמב"ן, איכא דקשיא ליה מזונות נמי הא קייצי, דתנן [סד:]: המשרה את אשתו ע"י שלישי וכו' [לא יפחות לה משני קבין חטין וכו'], ואע"ג דקתני אבל במכובד הכל לפי כבודו, במעה נמי הכל לפי כבודו. ולא מילתא היא, מעה כסף בעני קייצי, אבל מזונות לא קייצי, דהא יקרי וזילי. והרשב"א והריטב"א הוסיפו לתרץ, דבאוכלת על שולחנו מזונות לא קייצי, ואילו מעה כסף מיקץ קייצי, דאפ"י באוכלת על שולחנו אינו נותן לה אלא מעה כסף כשאר נשים.

נט. ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו.

כ' הרשב"א, וקסבר דהעדפה שע"י הדחק דידיה הוה, ואית ליה נמי אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ואע"ג דר"ע ור"מ בדבר שלא בא לעולם בחדא שיטתא קיימי, כדאמרינן ביבמות [צג:], ר"מ כר"ע, ואמרינן בעלמא נמי אימר דשמעת ליה לר"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו, והעדפה שע"י הדחק לא עבידא דאתיא. י"ל דהעדפה נמי עבידא דאתיא, כי היכי דקרינן פירות דקל עבידי דאתו, ואע"פ שהוציא יתר מאד מן הראוי לדקל זה להוציא, אלא דהכא והכא לא שכיה, ודבר דלא שכיה, כיון דעביד דאתי קדוש לר"מ ולר"ע.

נט. ר"י בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה.

הקשה הרשב"א, והלא אין הבעל מיפר אלא דברים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבינה, וכאן אין בו עינוי נפש לה, ודברים שבינו לבינה אין כאן דהא בעודנה תחתיו אינה אסורה לו וכו', איכא למימר דכל נדר שתדור בעודנה תחתיו שיוכל להגיע לו חסרון הנאה אפ"י לכשתצא מתחתיו, יפר, שהרי מחסרתה הנאת אשה אחת, ואע"פ שאינה מתחסר עכשיו עד שתתגרש, כיון שהנדר כשהיא תחתיו, בין איש לאשתו קרינא ביה. כך תירץ הרשב"א. ומדבריו נראה שהפרתו תועיל אפ"י לאחר שתתגרש ותנשא, ואינו נראה כן, מדקתני ותהא אסורה לחזור לו, וא"כ למה ליה משום שתהא אסורה לחזור, ליתני שמא יגרשנה ותהא אסורה במעשה ידיה.

אלא נראה כמו שפ"י בתוס' בריש פ' ואלו נדרים [עט:]: דכשהבעל מיפר לעצמו דברים שבינו לבינה, היינו כל זמן שאנו קורין בהם בין איש לאשתו כלומר כל זמן שהיא תחתיו, והלכך כשהוא מגרשה ומחזירה לאחר מכן, הרי הנדר לגבי דידיה אפ"י לאחר גירושין וחזרה בין איש לאשתו, וגזירת הכתוב היא, ובדין היה שנאמר דימים שבינתיים כלומר בין גירושין לחזרה, שיחול הנדר, דעכשיו לא הוה בין איש לאשתו, אלא שלא מציינו נדר שחל ואח"כ מסתלק ואח"כ כשתתגרש חוזר וניעור ואח"כ כשתחזור ותנשא לו יחזור ויסתלק, אלא כל שהיא ראויה לקרות בה עדיין בין איש לאשתו ריבה הכתוב להפר, אבל מ"מ היכא דנתגרשה ונישאת לאחר, דמעתה אינה ראויה להיות אשתו, חל הנדר ואפ"י לגבי דיליה, דלא קרינא בהו מעתה בין איש לאשתו וכו'.

ומיהו קשה היאך הנדר שהופר ע"י הבעל חוזר וניעור, והא טעמא דהפרה כדבר פנחס דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת [נדרים עד:], וא"כ הרי היפר לגמרי. ושמא נאמר כיון דקיי"ל דבעל מייגז הוא דגיזי וללא עקר, אף הוא אינו מופר לגמרי, ואף היא אינה תולה בו אלא במה שהוא צריך לו. עכ"ל הרשב"א.

נט. מתקיף לה ר' ירמיה וכו' הכא אין בידה לגרש את עצמה.

[א"ה ואע"פ שבשעת הנדר אכתי לא ידע, דלכאוי היתה משועבדת לו באותה שעה ולא חייל נדרה, י"ל דכל שנתרצה לבסוף, מעיקרא לא אלמוה לשעבודיה לגבי אותו נדר, ואגלאי מילתא דמעיקרא נמי מצי אסרה. ויל"ע בנשאל על הקמתו [כדמסקינן בנדרים סט. דנשאלין על ההקם], אי בטיל הנדר למפרע, או דילמא כבר חייל, ובעי הפרה], אבל בשתיקה של כל היום לא, ויש חולקין אף בקיים וכו'.

נט: בתוד"ה קונמות. וא"כ א"כ כל אדם יפקיע כל ממונו מבעל חובו ע"י קונם.

כ' הפנ"י, לא ידענא מאי קשיא להו, דודאי כשאין לו במה לפרוע, נראה דלא מצי אסר בקונם, דב"ד יורדין לנכסיו ומוכרין ופורעין להלה את חובו, דבכה"ג לא מטי ליה הנאה מנכסי המדיר, אלא דידיה קשקיל, דומיא דמחזיר לו אבדתו [נדרים לג.], משא"כ בההיא דהכא לענין מעשה ידיה, דלאו בני פרעון ניהו, שייך שפיר הפקעת שעבוד. וז"ל החת"ס. ולפענ"ד הא רבא איהו ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, ופריעת בע"ח מצוה, והוא עושה להפקיע שלא לפרוע כלל, ואינו דומה למפקיע אפותיקי שלו, שיכול לפרעו ממקום אחר ולקיים מצתו, משא"כ מי שרוצה לאסור עליו כל נכסיו, זה לא שמענו. ולאביי דס"ל אי עביד מהני, הא איהו ס"ל למפרע הוא גובה, וכו' תוס' בגיטין [מ: בד"ה הקדש] דלהך מ"ד אין קונם מפקיע מידי שעבוד.

נט: ומניקה את בנה.

הרי"ף הביא ירושלמי, אמר ר' חנינא לא אמרו אלא אחד, אבל תאומים לא, ולא בן חברתה. ופי' הר"ן, כלומר, למה אמרו בנה ולא אמרו "את הבן", דשמעינן נמי דדוקא בן אבל תאומים לא, לאשמועינן דדוקא בנה, אבל בן חברתה לא, כלומר שאם מת בנה אינה חייבת להניק בשכר ותעלה לו שכרה, וכן נמי אינה חייבת להניק בן שיש לו מאשה אחרת. וכן נמי הבעל מעכב עליה מלהניק בן חברתה עם בנה. [א"ה, ומשמע שאם מת בנה, אין הבעל מעכבה מלהניק בן חברתה, אע"פ שמכחיש יופיה עי"ז, כמש"כ תוס' בד"ה תני ר' חייא].

וז"ל המאירי, וי"מ אותה בתמיה, כלומר וכי אמרו את בנה הא תאומים לא, כלומר איך נאמר שלא תניק את בניה, אלא לא אמרו את בנה אלא למעט בן חברתה, הא כל שהם בניה, אפ"ל הם תאומים מניקתם, כלומר אם מספקת היא לכך, כהזה דתני לא האיש כופה את אשתו להניק בן חבירו וכו'. [וכן פ' הרא"ש בסי' י"ז]. ומסיק המאירי כהר"ן. עוד הביא, דנשאלה שאלה בימי הגאונים במי שהיו לו שתי נשים וילדו שתיהן, ומתה האחת ונשאר הבן, ומת הבן של האחרת, דהיה מי שהורה שכופה אותה להניק את בנו שיש לו מאותה שמתה, ממה שאמרו בירושלמי דאינו כופה אותה להניק בנו של חבירו, הא בבנו שלו כופה. ומ"מ רובם הסכימו שאינו כופה אותה בכך [וכמש"כ הר"ן] מדקדוק לשון הבבלי, שלא אמרו אלא מניקה את בנה.

עיי' מהר"ם ש"ף שהאריך לבאר, דהשתא הול"ל רק אין בידה להקדיש עתה, וכן הוא בהדיא בסוגיא דנדרים [פו.], ולפ"ז לא קשיא קושית תוס' [בד"ה הכא] דבידה לומר איני ניזונית ואיני עושה, דסו"ס באופן שהקדישה עתה בלא אמירה א"א לחול האידינא, רק לקמן [בקושיא דרב שישא] תקשי קושית תוס'.

נט. בתוד"ה שמא יגרשנה. וא"ת וכו' לימא שמא תאמר איני ניזונית ואיני עושה, וי"ל דהא לא שכיח וכו'.

כ' המהרש"א, אבל מדברי ת"ק שאמר א"צ להפר לה, לא תקשי להו, לרב אמאי א"צ להפר ושמא תאמר איני ניזונית וכו', די"ל דת"ק לא חייש לשמא תאמר איני ניזונית, דה"נ לא חייש שמא יגרשנה אע"ג דס"ל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. וז"ל תוס' הרא"ש לקמן בסוגיין [בד"ה הכא אין בידה], תדע דלעיל אמאי איצטרך למימר ר"י בן נורי שמא יגרשנה, וגם לת"ק אמאי א"צ להפר, הו"ל למיחש שמא תאמר איני ניזונית ואיני עושה לרב, ולר"ל נמי שמא צאי מעשה ידיך במזונותיך [א"ה, בכה"ג שא"ל צאי וכו'. לכאוי לא קשיא, לפמש"כ הריטב"א [הו"ד לעיל] דלא פקעא זכותא דבעל בהכי, אלא הרי זה כתפסה מנכסיו. ויל"ע]. אלא ודאי משום דלא שכיח.

והרש"ש כ' ע"ד המהרש"א הנ"ל, דלפי מש"כ הר"ן בנדרים [פה: בד"ה ר' יוחנן] בטעמא דת"ק דלית ליה הא דשמא יגרשנה, "אי משום דלא ס"ל דמהניא הפרה לכו מגרש לה, אי משום דנדר גופיה כיון דהשתא לא חייל לקמיה נמי לא חייל", לא שייכי [הני טעמי] אשמא תאמר איני ניזונית ואיני עושה. וז"ל הרשב"א, וא"ת לת"ק יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לו כר"י בן נורי, י"ל דת"ק לא חייש לגירושין, דגירושין לא שכיח. א"נ י"ל דלמאי דקס"ד השתא דלא אמרה לכו מגרשנה, לא קשיא ולא מידי, דכיון דהקדישה מעכשיו והשתא לא קדוש, לקמיה נמי לא קדוש, והיינו נמי דלא חייש ת"ק לשמא תאמר למחר איני ניזונית ואיני עושה, דכיון דהקדישה מעכשיו והשתא לא קדוש, לקמיה נמי לא קדוש. ולמסקנא נמי דאסקה רב אשי דטעמא דר"י בן נורי משום דקונמות כקדושת הגוף דמי, לת"ק נמי לא צריך, דקסבר ת"ק דיש מעילה בקונמות ולא כקדושת הגוף דמי, והלכך אי משום גירושין לא צריך. דלא חלה קדושה, דכהקדש דמים דמו דאינו מפקיע מידי שעבוד.

נט: אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל כי היכי דלא תקדש מהשתא.

כ' המאירי, ובאשה מיהא שאמרה לבעלה קונס מה שאני עושה לפיך, אפ"י אמרה יקדשו ידי לעושיהן, הואיל ומשועבדת היא לו במעשי ידיה, לא נאסר במעשי ידיה, אא"כ קיים לה נדרה בפירוש, שמורה שהוא רוצה בכך [וביאור הדברים, כיון דמדינא מפקיע, רק דאלמוה, ובקיום הא ניחא ליה ולא אלמוה. ל' הגרע"א ע"ד תוס' לקמן בד"ה כגון].